

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Бескупської Олени Володимирівни на тему «Управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

1. Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Економічний розвиток України у сучасних умовах визначається мобільним реагуванням на технологічні зміни та активізацією процесу впровадження інновацій у виробничу діяльність суб'єктів господарювання.

Слід зазначити, що сучасне олійно-жирове виробництво забруднює повітря, води і ґрунти, а це в свою чергу призводить до збіднення ландшафтного і біологічного різноманіття та негативно впливає на живі організми і людей. У зв'язку з чим, виникає гостра необхідність дослідження питання управління еколого-економічною діяльністю у розрізі підприємств олійно-жирової промисловості.

Про актуальність та своєчасність обраної теми дисертаційного дослідження, свідчить також участь Бескупської О.В. у здійсненні науково-дослідних робіт Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідних тем, а саме: «Організаційно-економічний механізм розвитку конкурентоспроможності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції» (номер державної реєстрації 0116U006037), де автором розроблено теоретико-методологічні засади екологізації підприємств олійно-жирової промисловості, обґрунтовано необхідність збільшення частки продукції із високою доданою вартістю та доведено необхідність змін у структурі управління підприємствами олійно-жирової промисловості; «Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах забезпечення економічного зростання АПК» (номер державної реєстрації 01118U100586), де автором обґрунтовано необхідність інвестицій у розширення інфраструктури та впровадження системи простежуваності усього ланцюга виробництва.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій здобувача

Наукові дослідження, висновки та рекомендації, наведені в дисертаційній роботі, є достовірними та обґрунтованими, що підтверджується вмотивованим використанням законодавчої та нормативно-інструктивної бази, значною кількістю достовірних статистичних даних, застосуванням

сучасних фундаментальних положень економічної теорії, наукових праць і методичних розробок провідних учених у сфері управління еколого-економічною діяльністю підприємств.

Наукова аргументованість та обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується логічною послідовністю у постановці і виконанні завдань відповідно до мети дослідження. Робота містить необхідні теоретико-методологічні, методичні та аналітичні розробки, що належним чином висвітлені у відповідних розділах роботи.

Усі проведені розрахунки та фактологічні матеріали сконцентровані безпосередньо в тексті роботи, що забезпечує сприйняття результатів дослідження.

Обґрунтованість результатів дослідження підтверджується використанням науково-обґрунтованих загальнонаукових і прикладних методів економічного дослідження, зокрема: абстрактно-логічного – для розвитку та удосконалення категоріально-понятійного апарату еколого-економічної діяльності; факторного аналізу – для визначення факторів підвищення ефективності продукції переробки; експертних оцінок – для оцінювання впливу впровадження екологічної політики підприємств олійно-жирової промисловості на розвиток інвестиційної діяльності; економіко-статистичного аналізу – для доцільності екологізації як складової еколого-економічної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості; експериментального – для удосконалення системи управління еколого-економічної діяльності на підприємствах олійно-жирової промисловості; економіко-математичного моделювання – при розрахунку ефективності інвестицій у переробку продукції із більш високою доданою вартістю, метод SWOT-аналізу.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження повною мірою апробовані автором та отримали позитивний відгук на Міжнародних науково-практичних конференціях як в Україні, так і за кордоном, а саме: ІХ Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми глобальних процесів у світовій економіці» (м. Київ, 20 листопада 2014 року), Міжнародна науково-практична конференція «Регіональні економічні проблеми в умовах сучасних викликів» (м. Київ, 27-28 лютого 2015 року), VII науково-практична конференція «Проблеми сучасної економіки» (м. Запоріжжя, 15-16 травня 2015 року), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку» (м. Дніпро, 14-15 квітня 2016 року), I Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Проблеми економічного, облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством» (м. Вінниця, 14-15 квітня 2016 року), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні аспекти модернізації економіки та фінансової системи України» (м. Запоріжжя, 26 серпня 2016 року), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка і менеджмент 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку» (м. Дніпро, 23-24 березня 2017 року),

Міжнародна науково-практична конференція «Методичні та практичні аспекти формування економічної системи в умовах нестабільності» (м. Київ, 31 жовтня 2020 року).

Достовірність результатів дисертаційного дослідження забезпечено використанням матеріалів асоціації «Укरोліяпром», Державної служби статистики України, інформаційно-аналітичних бюлетенів Українського науково-дослідного інституту олій та жирів НААН, довідкових даних підприємств олійно-жирового виробництва.

3. Наукова новизна і практична значимість одержаних результатів

Наукова новизна положень дисертації характеризується тим, що результати отримані автором вперше і визначаються особистим авторським підходом. Висновки дисертанта на основі власних досліджень управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості підкріплені аналізом науково-практичної літератури, базуються на сучасних методах дослідження і не містять протиріч.

Основні здобутки дисертанта, які формують структуру самої дисертації, новизну наукових положень, що виносяться на захист, наступні:

- розроблено модель системи управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості, яка побудована на основі прийняття управлінських рішень та сприятиме забезпеченню досягнення ефекту від екологізації вирощування олійних культур, екологізації переробки та екологізації логістики, що має корисний ефект на діяльність підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

- трактування поняття еколого-економічної діяльності у сучасних тенденціях, під впливом процесів глобалізації та урбанізації, зокрема на підприємствах олійно-жирової промисловості, як процесу постійного балансу між економічним ростом, екологічною сталістю та соціальною захищеністю;

- методичні підходи до визначення напрямків екологізації діяльності олійно-жирових підприємств, узагальнено вплив кожного етапу виробництва, від вирощування до доставки кінцевому споживачу, та узагальнено позитивний та і негативний вплив від запровадження еколого-економічних методів;

- науково-методичні засади формування залежності попиту та пропозиції на світовому ринку рослинних олій та нафти, виявлення кореляції за останні п'ять років задля прогнозування можливих змін на ринку олійних культур;

- ідентифікація та систематизація чинників, що сповільнюють активний розвиток інноваційної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості, серед яких визначили слабку державну підтримку, недозавантаженість переробних підприємств через масовий експорт олійної сировини та низький рівень впровадження енергозберігаючих технологій;

- методичні засади щодо нарощування доданої вартості за рахунок глибокої переробки продукції олійно-жирової промисловості, збільшення долі

високоолеїнової продукції та органічного виробництва;

– управлінська модель зі створення кластера, яка об'єднує державні та недержавні установи, товаровиробників і науково-навчальні центри, що забезпечить ринок праці молодими висококваліфікованими кадрами.

Практична цінність результатів дослідження знайшла підтвердження довідками про впровадження результатів і положень дисертаційної роботи при розробці державних, регіональних та районних програм розвитку. Основні положення дисертаційного дослідження прийнято до використання: ТОВ «ДІ ЕНД АЙ ЕВОЛЮШН» (довідка №09-03 від 09.07.2020р.) – пропозиції щодо необхідності імплементації досвіду розвинутих країн у роботу вітчизняних переробних підприємств та впровадження міжнародних сертифікатів якості та безпечності задля розширення ринків збуту; ТОВ «Калинівський Агрохім» (довідка №20-10 від 20.10.2020 р.) – пропозиції щодо участі сільськогосподарських підприємств у підтриманні сталої діяльності переробних підприємств олійно-жирової промисловості України; ТОВ «Кусто Агро» (довідка № 25 від 21 жовтня 2020 року) – пропозиції щодо простежуваності продукції на кожному етапі: від вирощування та зберігання до відвантаження, дотримання сівозміни та управління пестицидами; Департаментом агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів (довідка №04-01-27/7108 від 01.10.2020 року) – пропозиції щодо запровадження обов'язкової сертифікації усіх ланок виробництва олійно-жирової продукції, зменшення антропогенного впливу на навколишнє середовище та розширення ринків збуту завдяки покращенню якості продукції.

Теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні навчальних дисциплін «Фінанси підприємств» та «Управління фінансовою санацією підприємства» (довідка № 01.1-60-465 від 20.04.2021 р.).

4. Відповідність опублікованих праць автора змісту дисертації

Основні положення та результати дисертаційної роботи в повній мірі висвітлені в 16 наукових працях, у тому числі: 8 – статей у наукових фахових виданнях України, із них 1 стаття – у закордонному виданні, внесеного до міжнародних наукометричних баз, а також 8 тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг опублікованого матеріалу становить 4,82 друк. арк., яких особисто авторові належить 4,82 друк. арк. У цілому, рівень і кількість публікацій та апробації матеріалів дисертації на конференціях повністю відповідають вимогам МОН України.

Автореферат ідентичний за змістом з основними положеннями дисертації і достатньо повно відображає основні її наукові результати, що отримані здобувачем.

5. Оцінка викладення й оформлення дисертації

Дисертаційна робота Бескупської О.В. складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Логіка досліджень Бескупської О.В., використані нею методичні засади обґрунтування положень та висновків, підтвердження результатів довідками різних за ієрархією підприємств і організацій, апробація на конференціях і наукових зібраннях основних висновків по дисертаційній роботі, дає підстави для ствердження про достовірність одержаних результатів.

Дисертація виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з вимогами, є завершеною науково-дослідною роботою, виконана на високому науково-теоретичному рівні, відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, науковим стилем подачі матеріалу, містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, які подаються як в основній частині дисертації, так і винесені у додатки.

Зміст автореферату відображає основний зміст дисертації та достатньо повно розкриває внесок здобувача в наукові результати та практичну цінність роботи.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Попри на ґрунтовне дослідження складної проблеми у дисертаційній роботі є низка дискусійних положень та недоліків, які дозволяють зробити певні критичні зауваження, що полягають у такому.

1. У теоретичному розділі автору доцільно було б чітко визначити, які підприємства відносяться до олійно-жирових, які конкретно види діяльності вони здійснюють, систематизувати перелік видів продукції переробки та відповідні їм види сировини.

2. У науковій новизні дисертації удосконалено науково-методичні засади формування залежності попиту та пропозиції на світовому ринку рослинних олій та нафти, виявлення кореляції за останні п'ять років задля прогнозування можливих змін на ринку олійних культур. Натомість, недостатньо обґрунтовано механізм впливу кон'юнктурних показників ринку нафти на мінливість ринку олійних культур зокрема та олійно-жирової промисловості в цілому.

3. Здобувачем ідентифіковано та систематизовано чинники, що сповільнюють активний розвиток інноваційної діяльності підприємств олійно-жирової промисловості, серед яких визначено слабку державну підтримку, недозавантаженість переробних підприємств через масовий експорт олійної сировини та недостатнє застосування низький рівень впровадження енергозберігаючих технологій. Проте, здобувач не акцентує увагу на тому, чи є наведені показники вичерпаними та чи можуть мати місце ще й інші впливові фактори.

4. У роботі запропоновано управлінську модель зі створення кластера, яка об'єднує державні та недержавні установи, товаровиробників і науково-навчальні центри, що забезпечить ринок праці молодими висококваліфікованими кадрами. Варто було розрахувати, окрім соціального ефекту, також економічний та екологічний.

5. Необхідно зауважити, що в тексті дисертаційної роботи також

зустрічаються деякі стилістичні помилки, некоректні або ж невдало побудовані речення та вислови.

Проте вказані недоліки та зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи.

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам МОН України

Дисертаційна робота Бескупської Олени Володимирівни «Управління еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості» за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, яка розв'язує важливу наукову задачу, суть якої полягає в управлінні еколого-економічною діяльністю підприємств олійно-жирової промисловості.

Дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо кандидатських дисертацій, а здобувач, Бескупська Олена Володимирівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту інноваційного
підприємництва та міжнародних економічних
відносин Національного технічного
університету «Харківський політехнічний
інститут»

